

soby, vyložit významové odstíny jak slov běžných, tak i odborných, málo užívaných, zastaralých, místních aj. Ujal se rovněž místa vedoucího redaktora *Staročeského slovníku*.

Profesor Krístek zemřel 9. září 1979 v Praze. Jeho písemná pozůstatost se nachází ve fondu Archivu města Ostravy.

Z. ŠRÁMKOVÁ

Boleslav Bárta byl osmdesátníkem

Docent PhDr. Boleslav Bárta, CSc. se narodil 14. 8. 1929. Po krátkém působení v Psychiatrické léčebně Kroměříž nastoupil roku 1953 na katedru psychologie MU. Učil a poměrně přísně zkoušel psychologii obecnou, fyziologickou, klinickou i srovnávací. Stal se zástupcem ředitele Psychologické poradny a později Psychologické výchovné kliniky Brno. Ředitel, akademik Chmelař pracoviště zařitoval, Bárta řídil a prosazoval. Byl mužem vyhraněných názorů a vizí. Životním cílem mu byla rehabilitace Moravy. To a článek kritizující Lidové milice mu normalizátoři neodpustili. Bránil se. Tu bojoval jako lev, tu ledacos odvolal, ba zřejmě i podepsal. Z fakulty musel odejít. Posléze byl odvolán i z Psychologické výchovné kliniky. Prikázána mu byla práce se sluchově a mentálně postiženými dětmi. Pracovat s jejich rodiči nesměl. Po roce 1990 se vrátil na FF. Většinu svých sil však věnoval moravským politickým aktivitám. S ohromným počtem preferenčních hlasů byl zvolen do parlamentu. Vedl „pochod Moravanů Prahou“. Zemřel 31. 5. 1991 v Budmericích u Bratislavy při jednání o budoucím uspořádání státu.

Osud charismatické osobnosti doc. Barty přináší řadu otázek. Namátkou: Může psycholog po vstupu do politiky zůstat psychologem? Kde jsou hranice třeba i oprávněného boje za princip? Je nutno dáblům říci „ne“ nebo je lze alespoň po určité době přechytračit? Jak dalece volí voliči stranu podle jejího programu nebo podle ztotožnění s charismatickým lídrem? Jak a kdy nás dosáhnou důsledky našich činů?

Nedokáži na vše odpovědět. Mám jen radost, že se mohu ptát. Pan docent mi navždy

zůstane v paměti se skleničkou frankovky – nejlépe z jižního svahu někde kolem Perné – jako člověk milující Moravu a bojující za to, co považoval za správné.

P. S. Samizdatový, stále použitelný Bártův Odborný slovník psychopatologických termínů vyšel jako příloha v publikaci T. Novák, H. Drinocká: Partnerské a rodinné poradenství. Práce s klienty. Praha, Grada 2006.

Díky za vše, pane docente.

T. NOVÁK

K nedožitým osmdesátinám profesora PhDr. Bořivoje Dostála, DrSc. (16. 8. 1929 – 18. 8. 1994)

Náhle a předčasně, dva dny po svých pětadesátinách, opustil tento svět dlouholetý vedoucí Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty MU, profesor slovanské archeologie PhDr. Bořivoj Dostál, DrSc., přední český a mezinárodně uznávaný prehistorik druhé poloviny 20. století, slavista, badatel velkomoravského hradiška Pohansko u Břeclavi, významný vysokoškolský pedagog. Tato vzpomínka se váže k jeho nedožitým osmdesátým narozeninám; připomíná však zároveň již 15 dlouhých let od jeho úmrtí.

Bořivoj Dostál se narodil 16. srpna 1929 v Heršpíciích u Slavkova v zemědělské písmácké rodině, z jejíhož prostředí si přinesl do života přísnou morálku, pracovní vytrvalost a společenskou odpovědnost. Maturoval na reálném gymnáziu v Bučovicích a od roku 1949 studoval obory dějepis – ruština na Pedagogické fakultě brněnské univerzity. Na podnět svého učitele prof. PhDr. Františka Kalouska si po absolvování vojenské prezenční služby doplnil ještě vzdělání v archeologii a historii na fakultě Filozofické, které ukončil v roce 1957 již jako asistent se specializací na slovanskou archeologii na tehdejší katedře prehistorie brněnské Filozofické fakulty. V terénní praxi kráčet ve stopách svého učitele, ať již Slo o sta-

roslovanské hradisko sv. Hypolita u Znojma či zejména o velkomoravské hradisko Pohansko u Břeclavi, jehož výzkum v letech 1968-1994 vedl. Po obhájení kandidátské disertace s názvem *Pronikání velkomoravské kultury do sousedních zemí* získal roku 1962 vědeckou hodnost kandidáta historických věd (CSc.). V roce 1967 se spisem *Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě* (Praha 1966) habilitoval na Filozofické fakultě UJEP pro obor slovanská archeologie a byl zde ustanoven docentem. V době „Pražského jara“ 1968 převzal vedení katedry prehistorie i archeologického výzkumu Pohanska. Po nástupu normalizace byl vedení katedry zbaven, mohl se však věnovat vlastní vědecké práci a výzkumům na Pohansku. Teprve v roce 1988 směl obhájit doktorskou disertační práci s názvem *Břeclav-Pohansko IV. Velkomoravský velmožský dvorec* (Brno 1975) a získat vědeckou hodnost doktora historických věd (DrSc.). V rámci rehabilitačního řízení byl roku 1990 jmenován profesorem slovanské archeologie na Filozofické fakultě MU a vrátil se též do funkce vedoucího katedry, v níž působil do 30. 6. 1994.

Ve vědecké práci se orientoval cíleně na velkomoravskou archeologii v širokých celoslovanských a raně historických souvislostech, nevyhýbal se však ani dílčím otázkám pravěké archeologie a metodiky pravěku a raného středověku. V jeho badatelském spektru dominovalo sice hradisko Pohansko u Břeclavi, ale díky jazykové erudici, pilnému studiu literatury a rozvětveným kontaktům s domácími i zahraničními specialisty zvládal také rozsáhlou obecnou problematiku nejstarších dějin Slovanů. Postupně se vypracoval v předního českého mezinárodně uznávaného slavistu druhé poloviny 20. století. Již jeho první větší práce o slovanském mohylníku u Žlutavy (1957) a o velkomoravském Znojemsku (1961) vzbudily značnou pozornost. Trvale se zapsal do povědomí odborné veřejnosti habilitační monografií o moravských slovanských pohřebištích střední doby hradištní. Po řadě přípravných studií vydal roku 1975 své nejvýznamnější dílo, monografii o velmožském dvorci na Pohansku. Pohansku věnoval řadu vynikajících studií týkajících se např. opevnění, jednotlivých typů sídlištních objektů, výrobních okrsků, klasifikace keramiky a jiných předmě-

prof. PhDr. Bořivoj Dostál, DrSc.

tů hmotné kultury, sociální skladby obyvatel, míst pohanských kultů atd. S pramenným materiálem z Pohanska pracoval do posledních dnů života. Přípravovanou syntézu staroslovanské archeologie, pro jejíž sepsání měl nejlepší předpoklady, se mu bohužel dokončit nepodařilo. (Bibliografie B. Dostála byla otištěna ve SPFFBU E 34-35, 1989-1990, 9-17 a ve SPFFBU E 40, 1995, 9-11)

Jako pedagog proslul náročností, objektivitou a přísným, avšak i lidským přístupem ke studentům. Jeho semináře prošla řada dnes již renomovaných českých i slovenských archeologů, i několik zahraničních posluchačů a doktorandů. Podstatnou měrou se zasloužil o rozvoj brněnské archeologické školy.

Profesor Dostál zastával během své aktivní činnosti řadu funkcí v oblasti archeologie, a to v brněnském, moravském i celostátním měřítku. Byl členem několika vědeckých rad, redakčních rad, členem Grantové agentury AV ČR, členem výboru Československé společnosti archeologické, členem Československého komitétu archeologického atd. Nelze nepřipomenout rovněž jeho dlouholetou recenzní a oponentní činnost. Do posledních dnů spřádal mnohé vědecké plány včetně připravované syntézy staroslovanské archeologie.

Na jaře roku 1994 pocítil profesor Dostál prvé příznaky své fatální choroby. Nikdo z je-

ho kolegů ani žáků netušil, že jeho fyzicky zdánlivě nezdolný organismus nahodivě zhoubná choroba. O svém zdraví nemluvil, pracoval s nezmenšenou intenzitou jak v organizační, tak vědecké i pedagogické práci. Teprve začátkem léta se úsečka jeho života začala zkracovat. Dne 18. srpna 1994 podlehl rakovině, která jej – naštěstí (ale to je slabá útěcha) – netrápila příliš dlouho.

Na pracovním stole profesora Dostála zůstala řada nedokončených vědeckých projektů. Na jeho vědecké dílo navázala řada žáků, kteří dnes tvořívě pokračují tam, kde jejich učitel musel skončit.

V. PODBORSKÝ

Prof. MUDr. et PhDr. Josef Sajner, CSc. (1. 7. 1909 – 29. 12. 1992)

J. Sajner, rodák ze Slavkova, maturant bučovického gymnázia (1928), student Lékařské fakulty Masarykovy univerzity (promoval I. 2. 1934) nepatří k zapomínaným osobnostem. Běžící čas sice maže anebo zastírá osobní vzpomínky, ale pokud ještě neuniká pozornosti to, čemu člověk během života vtiskl trvalejší podobu, návraty se budou opakovat. Listování archiváliemi a pročítání jubilejních článků o jakékoliv osobnosti může svádět k jistému nadhodnocování, protože obvykle se k rozumu připojí emoce, obdiv nad tím, co jeden člověk stačil vykonat, kolik témat ho zaujalo, kolik problémů se snažil řešit, jaký měl rozhled, zájmy, motivace. Sajner však nadhodnocován nebyl, měl své příznivce, ale i odpůrce, vždyť ta starověká moudrost – není na světě člověk ten, aby se zachoval lidem všem, je nadčasová.

Sajner vyrůstal se starší sestrou rodičovsky zabezpečen v poklidném venkovském prostředí, a když se rozhodl pro studium lékařské fakulty, odstěhovali se rodiče do Brna. Na studiích si vedl velmi dobře, od 3. semestru začal fiškusovat ve Fyziologickém ústavu prof. Petřika, který ho brzy doporučil jako příčnílivého a zvidavého studenta prof. F. K. Studničkovi, a tak přešel na Ústav histologicko-embryologický, kde se soustředěněji věnoval cytologii,

nejprve jako demonstrátor, pak jako vědecká pomocná síla a asistent. Studnička měl na svého žáka velký vliv, přivedl ho k zájmu o vědecký odkaz J. E. Purkyně a o dějiny lékařství a přírodních věd vůbec.

Po promoci odešel Sajner jako sekundární lékař do Veřejné nemocnice v Třebíči, ale měl slíbené asistentské místo, a tak se v Třebíči nezabýděl. Už r. 1936 ho povolal jako asistenta na Ústav histologicko-embryologický prof. Jan Florian. Sajner začal tam, kde skončil: věnoval se dále cytologii a zájem rozšířil o embryologii, z obou publikoval.

Na podzim 1939, po uzavření vysokých škol, pracoval jako ambulantní nemocenský lékař. Vědeckou práci však neopustil, přihlásil se do pracovního kroužku prof. Štefla v laboratoři neuro-psychiatrické kliniky.

V říjnu 1945 se mu podařilo vrátit se na fakultu, tentokrát na Ústav farmakologie, kde měl v úmyslu opět se věnovat cytologii, tentokrát z farmakologického hlediska. Dřív než se pustil do toxikologických témat, dokončil a uveřejnil řadu histologických a embryologických studií, které rozpracoval před válkou. Jeho první toxikologickou prací byla kapitola *Buněčná toxikologie*, kterou přispěl do Vondráčkova kolektivního díla *Klinická toxikologie*. Dalším tématem, které Sajnera výzumně zaujalo, byly ledvinové kameny. Za práci *Histogenese buněk epidermis* obdržel Cenu Chodounského.

Rokem 1952 se zařadil mezi fakultní pedagogy (působil na pediatrické větvi jako „zástup“ už od r. 1946), od r. 1958 byl pověřen vedením Katedry farmakologie. Věnoval se rozvoji pracoviště, modernizoval ho přístroji a také stanovil jedno společné výzkumné téma – farmakodynamika taninu po vstřebávání. Sám se však začal orientovat vzhledem ke svým širokým kulturním zájmům a motivaci Studničkově sice tématům z oboru, ale z hlediska spíše historického a nakonec se medicínské historiografii zcela oddal. Katedru vedl do r. 1963.

Sajnerova cesta k vědecko-pedagogickým hodnotám nebyla – navzdory četným a uznávaným publikacím – bez potíží. Když požádal o habilitaci, řízení sice proběhlo, proslvil i habilitační přednášku z cytofarmakologie *Rozdíly spotřeby éteru k narkóze u mladých a dospělých individuí* (8. 11. 1956) a předložil